

Framtidsutskottet

Statsrådets redogörelse om det globala handlingsprogrammet Agenda 2030 för hållbar utveckling Hållbar utveckling i Finland – långsiktigt, koherent och inkluderande

INLEDNING

Remiss

Statsrådets redogörelse om det globala handlingsprogrammet Agenda 2030 för hållbar utveckling Hållbar utveckling i Finland – långsiktigt, koherent och inkluderande (SRR 1/2017 rd): Ärendet har remitterats till framtidsutskottet för betänkande. Det har också remitterats till utrikesutskottet, förvaltningsutskottet, kommunikationsutskottet, jord- och skogsbruksutskottet, social- och hälsovårdsutskottet, ekonomiutskottet, arbetslivs- och jämställdhetsutskottet och miljöutskottet för utlåtande.

Utlåtanden

Utlåtande har lämnats av

- utrikesutskottet UtUU 5/2017 rd
- förvaltningsutskottet FvUU 10/2017 rd
- kommunikationsutskottet KoUU 9/2017 rd
- jord- och skogsbruksutskottet JsUU 6/2017 rd
- social- och hälsovårdsutskottet ShUU 3/2017 rd
- ekonomiutskottet EkUU 24/2017 rd
- arbetslivs- och jämställdhetsutskottet AjUU 1/2017 rd
- miljöutskottet MiUU 7/2017 rd

Sakkunniga

Utskottet har hört

- ambassadråd Sami Pirkkala, utrikesministeriet
- undervisningsråd Raija Meriläinen, undervisnings- och kulturministeriet
- konsultativ tjänsteman Leena Pentikäinen, arbets- och näringsministeriet
- konsultativ tjänsteman Markus Seppelin, social- och hälsovårdsministeriet
- råd för internationella ärenden Annika Lindblom, miljöministeriet
- generalsekreterare Minna Paajanen, Statens idrottsråd
- forskningshandledare Marita Laukkanen, Statens ekonomiska forskningscentral
- direktör Kimmo Kanto, Innovationsfinansieringsverket Tekes
- specialforskare Riitta-Majja Hämäläinen, Institutet för hälsa och välfärd (THL)
- direktör för samhällsrelationer, professor Olli Kangas, Folkpensionsanstalten

Betänkande FrUB 1/2017 rd

- specialforskare, kundchef Juha-Matti Katajajuuri, Naturresursinstitutet
- direktör för miljöpolitikcentret Eeva Furman, Finlands miljöcentral
- ledande expert, strategi Eeva Hellström, Jubileumsfonden för Finlands självständighet Sitra
- ledande expert Timo Hämäläinen, Jubileumsfonden för Finlands självständighet Sitra
- näringspolitisk sakkunnig Pia Björkbacka, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- chefsekonomist Jussi Ahokas, SOSTE Finlands social och hälsa rf
- naturskyddsarbetare Markus Seppälä, Finlands naturskyddsförbund rf
- påverkningsarbete, koordinator Jussi Kanner, EU-plattformen för finländska biståndsorganisationer KEHYS rf
- expert Katja Hintikainen, Kepa rf
- verkställande direktör Ulla Nord, Me-säätö
- beställarchef Markku Rimpelä, Tavastehus stad
- professor Heikki Hiilamo, Helsingfors universitet
- forskarprofessor Mika Pantzar, Helsingfors universitet
- pedagogie doktor Arto Salonen, Helsingfors universitet
- docent Jukka Hoffrén, Helsingfors universitet
- professor Marja Vaarama, Östra Finlands universitet
- direktör för Thule-institutet Kari Strand, Uleåborgs universitet
- professor Juho Saari, Tammerfors universitet
- docent Antti Kasvio, Tammerfors universitet
- professor Liisa Häikiö, YUNET nätverk för ungdomsforskning, Tammerfors universitet, fakulteten för samhällsvetenskaper (SOC)
- professor Sirkka Heinonen, Centralen för framtidsforskning, Åbo universitet
- professor Markku Wilenius, Centralen för framtidsforskning, Åbo universitet
- professor Pirkko Vartiainen, Vasa universitet
- forskare Roope Mokka, Demos Helsingfors
- chefsforskare Pasi Vainikka, Teknologiska forskningscentralen VTT Ab.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- konsultativ tjänsteman, biträdande generalsekreterare Marja Innanen, statsrådets kansli
- Utvecklingspolitiska kommissionen, generalsekreterare Marikki Stocchetti, utrikesministeriet
- inrikesministeriet
- försvarsministeriet
- finansministeriet
- jord- och skogsbruksministeriet
- kommunikationsministeriet
- arbets- och näringsministeriet
- chefsforskare Tuula Helne, Folkpensionsanstalten
- specialforskare Riitta-Maija Hämäläinen, Institutet för hälsa och välfärd (THL)
- Finlands FN-förbund
- Statens ekonomiska forskningscentral
- professor (emeritus) Ilkka Niiniluoto, Helsingfors universitet
- projektledare Katri Saarikivi, Helsingfors universitet
- äldre forskare Katriina Soini, Helsingfors universitet
- professor Johanna Kujala, Tammerfors universitet, ledningshögskolan

Betänkande FrUB 1/2017 rd

- biträdande professor Heikki Liimatainen, Tampereen teknillinen yliopisto
- specialsakkunnig Keijo Koskinen, Centralen för framtidsforskning, Åbo universitet
- FD, universitetslärare, vice direktör Katriina Siivonen, Centralen för framtidsforskning, Åbo universitet
- forskare Paul Jonker-Hoffren, Åbo universitet
- professor Alf Rehn, Åbo Akademi
- Finnish University Partnership for International Development - UniPid
- överlärare Marja Katisko, Yrkeshögskolan Diakonia
- nätverket för hållbar gruvverksamhet
- Kyrkans utlandshjälp
- Migrationsinstitutet
- Finsk Energiindustri rf
- Fida International ry
- Finnwatch rf
- Samfundet för Pedagogisk Forskning i Finland (FERA)
- Skogsindustrin rf
- Teknologiindustrin rf
- Fonden för industriellt samarbete Ab (Finnfund)
- Nordiska utvecklingsfonden - Nordic Development Fund NDF
- Demos Helsingfors.

Inget yttrande av

- Finlands näringsliv rf.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Hållbar utveckling utgår från natur- och miljövård. Efter Brundtlands rapport främjades hållbar utveckling i en FN-ledd Rioprocess vars grund utgörs av de sammantagna åtagandena från miljö- och utvecklingskonferensen. Riodeklarationen och Agenda 21, konventionerna om klimatförändringen, ökenspridningen och biodiversitet samt Rio+20. En utmaning för processen med politiken för en hållbar utveckling har ansetts vara att politiken inskränks till politikprocesser underställda dessa konventioner på bekostnad av helhetsgreppet.

I Finland har miljöministeriet haft en central roll vid utformningen av politiken för en hållbar utveckling och koordineringen av hanteringen allt sedan kommissionen för hållbar utveckling grundades (1992), vilket i någon mån har försvärat en rättvis information kring de tre dimensionerna av politiken för en hållbar utveckling. Man försökte därför eliminera betoningen av miljödimensionen i relation till annat genom att välja statsministern till ledningen för kommissionen för hållbar utveckling och i all verksamhet säkerställa att alla politikområden och aktörer var mångsidigt representerade.

I september 2015 antog ett FN-toppmöte handlingsprogrammet Agenda 2030 för global hållbar utveckling, och genomförandet startade 2016. Agenda 2030 sammanför FN:s millenniemål och agendan för hållbar utveckling från miljö- och utvecklingsmötet i Rio. Målet med handlingsprogrammet är att vända den globala utvecklingen i en riktning som tryggar välfärden och mänskliga

Betänkande FrUB 1/2017 rd

rättigheter, ekonomiskt välstånd och stabila samhällen på ett miljömässigt hållbart sätt. Målet är också att utrota den extrema fattigdomen i världen.

Det globala handlingsprogrammet Agenda 2030 är en enastående prestation av det internationella samfundet. För första gången i världshistorien har alla länder ett gemensamt handlingsprogram som innehåller konkreta mål för hållbar utveckling. Agenda 2030 ställer upp sammanlagt 17 mål och 169 delmål som är gemensamma för alla länder, och ett uppföljnings- och utvärderingssystem för att främja hållbar utveckling. Agenda 2030 beaktar också kopplingarna mellan målen, det vill säga hur främjandet av målen påverkar andra mål.

I praktiken är det skillnad mellan situationerna och de åtgärder som behövs i de olika länderna i världen. Därför är åtgärdsprogrammet Agenda 2030 ingen detaljerad förteckning av åtgärder, utan snarare ett förhållningssätt som ställer upp ett gemensamt mål och ger redskap för att hantera de nationella förändringsprocesser som behövs.

Framtidsutskottet vill betona den historiska betydelsen av handlingsprogrammet Agenda 2030. Agenda 2030 kan vara vår tids mest betydande beslut som ändrar hela mänsklighetens utvecklingsriktning. Men beslutets betydelse beror på hur beslutsamt nationerna förbinder sig till att genomföra handlingsprogrammet. Därför är Finlands och även hela EU:s roll som aktiv föregångare i att inleda åtgärderna ett betydande exempel för hela världen.

Finland har bland de första länderna utarbetat en rapport om verkställandet av Agenda 2030 (National report on the implementation of the 2030 – Agenda for Sustainable Development). Rapporten presenterades i juli 2016 för FN:s politikforum för hållbar utveckling, och den fungerade samtidigt också som en nationell interimrapport om handlingsprogrammet Agenda 2030.

Den aktuella redogörelsen om handlingsprogrammet Agenda 2030 (SRR 1/2017 rd) lägger fast regeringens linjeval för att verkställa det globala programmet i Finland. Redogörelsen slår fast fokusområden för det nationella genomförandet av FN:s globala handlingsprogram för hållbar utveckling inom olika förvaltningsområden. I redogörelsen ingår också de politiska principerna och en beskrivning av systemet för uppföljning och utvärdering.

Statsrådets redogörelse lägger fram två fokusområden för den nationella verksamheten: *Ett koldioxidneutralt och resurssmart Finland* och *Ett Finland där det råder jämlikhet, jämställdhet och kompetens*. Dessutom finns det tre politiska principer som anger hur regeringen vill genomföra åtgärdsprogrammet Agenda 2030. Principerna är långsiktighet och förändringsdrivande, koherens och globalt partnerskap samt ägandeskap och delaktighet. I fråga om dessa fokusområden och politiska principer presenterar redogörelsen också konkreta åtgärder.

Framtidsutskottet ställer sig positivt till fokusområdena Ett koldioxidneutralt och resurssmart Finland och Ett Finland där det råder jämlikhet, jämställdhet och kompetens och stöder också redogörelsens politiska principer vilja, koherens och globalt partnerskap samt ägandeskap och delaktighet.

Betänkande FrUB 1/2017 rd

Finland genomför målen för FN:s handlingsprogram Agenda 2030 särskilt i fråga om samhällsättagandet för hållbar utveckling, regeringens plan för att verkställa Agenda 2030 och regeringens utvecklingspolitiska program.

Finlands kommission för hållbar utveckling, som leds av statsministern, utarbetade 2013 och uppdaterade våren 2016 samhällsättagandet för hållbar utveckling (*En målbild för Finland 2050*), som är Finlands nationella tolkning av det globala handlingsprogrammet för hållbar utveckling. Samhällsättagandet är Finlands långsiktiga linjeval och viljeläge för hållbar utveckling och ett operativt redskap som möjliggör deltagande för alla parter. Samhällsättagandet innehåller avtal om handlingssätt och mål för att möjliggöra ett gott liv nu och för kommande generationer. Företag, sammanslutningar, läroanstalter, förvaltningen, partierna, städerna och andra aktörer kan ge sin egen konkreta förbindelse om åtgärder för att genomföra de gemensamma målen.

Åtagande 2050 innehåller åtta mål för Finland fram till 2050. Målen är jämlika möjligheter till välfärd, ett samhälle med delaktiga människor, hållbart arbete, hållbara samhällen och lokala gemenskaper, ett kolneutralt samhälle, en resurssmart ekonomi, levnadssätt som respekterar naturens bärkraft och naturhänsyn i beslutsfattandet.

Det centrala uppdraget för kommissionen för hållbar utveckling perioden 2016—2019 är att påskynda verkställandet av det globala handlingsprogrammet för hållbar utveckling och att koppla det till det nationella arbetet för hållbar utveckling. Kommissionen följer och utvärderar genomförandet av det globala handlingsprogrammet i Finland och främjar genomförande, uppföljning, utvärdering och information om resultat i fråga om samhällsättagandet för hållbar utveckling. Arbetet inom kommissionen för hållbar utveckling stöds och sparras av en expertpanel för hållbar utveckling som koordineras av SITRA.

Regeringens utvecklingspolitiska program som är ett led i Finlands utrikes- och säkerhetspolitik innehåller fyra fokusområden med stark koppling till åtgärdsprogrammet Agenda 2030 och dess mål: 1) förbättring av kvinnors och flickors rättigheter och ställning, 2) utveckling av utvecklingsländernas ekonomier för att öka arbetsplatser, näringar och välfärd, 3) att stärka demokratin och funktionsförmågan i samhällena och 4) att trygga tillgången till mat, vatten och energi samt en hållbar användning av naturresurser. I sin utvecklingspolitiska berättelse har regeringen förbundit sig att främja dessa prioriterade områden.

Framtidsutskottet fokuserar sitt betänkande på

- 1) utveckling av redogörelseprocessen för Agenda 2030,
- 2) Finlands nationella styrkor och svagheter i fråga om hållbar utveckling,
- 3) främjandet av den politiska koherensen i fråga om åtgärdsprogrammet Agenda 2030,
- 4) ett koldioxidneutral och resurssmart Finland,
- 5) ett Finland där det råder jämlikhet, jämställdhet och kompetens,
- 6) mätning av välfärden och
- 7) styrkor och svagheter i redogörelsen som har tagits upp i sakkunnigyttranden.

Betänkande FrUB 1/2017 rd

I den första redogörelsen om Agenda 2030 är det viktigaste att inleda processen.

Enligt flera sakkunniga som framtidsutskottet har utfrågat är det mest väsentliga i statsrådets första redogörelse om Agenda 2030 själva processen: att vi var bland de första som inledde genomförandet av handlingsprogrammet Agenda 2030, att det lämnas som redogörelse regeringsperiodvis och att genomförandet följs årligen i regeringens årsberättelse med tydligt definierade indikatorer.

Betydelsefullt är också att handlingsmodellen engagerar intressenter och medborgare på bred front. Vid genomförandet av åtgärderna utnyttjas processen Åtagande 2050 och enligt redogörelsen genomför regeringen årligen ett diskussionsmöte om tillståndet och framtiden för hållbar utveckling. Dessutom bereder statsrådets kansli och generalsekretariatet för kommissionen för hållbar utveckling för närvarande politiska indikatorer för hållbar utveckling och ett system för att samla in, tolka och utnyttja den information som fås in genom indikatorerna.

Framtidsutskottet ser positivt på att handlingsmodellerna stärks och utnyttjas såväl när åtgärderna för handlingsprogrammet Agenda 2030 definieras som när åtgärderna genomförs och genomslaget bedöms.

För att genomföra åtgärderna och bedöma genomslaget behövs också tillförlitliga mått.

En betydande processuell ändring som gäller redogörelsen om Agenda 2030 är att ansvaret för att koordinera politiken för hållbar utveckling övergick från miljöministeriet till statsrådets kansli från och med början av 2016. Samtidigt blev framtidsutskottet betänkandekommitté för redogörelsen om Agenda 2030, eftersom det behandlar dokument som kommer från statsrådet.

Statsrådets syfte är att också koppla framtidsredogörelserna tätare till verkställandet av åtgärdsprogrammet Agenda 2030. Denna koppling stärker ytterligare framtidsutskottets roll i riksdagens koordinering av åtgärdsprogrammet Agenda 2030.

Enligt handlingsplanen i redogörelsen rapporteras genomförandet årligen som en del av regeringens årsberättelse. En del av åtgärderna är också avsedda att sträcka sig över valperioder och till och med generationer i synnerhet i fråga om de politiska principerna och systemen för uppföljning och utvärdering.

Framtidsutskottet välkomnar att handlingsplanen för Agenda 2030 ska behandlas valperiodvis som redogörelser i riksdagen och även att uppföljningen av framstegen ska rapporteras årligen som en del av regeringens årsberättelse. Att åtgärdsprogrammet Agenda 2030 genomförs som redogörelse stöder också att åtgärderna genomförs och följs upp över valperioderna.

Framtidsutskottet stöder också en tätare koppling mellan framtidsredogörelsen och redogörelsen om Agenda 2030. Men man måste komma ihåg att framtidsredogörelsen också har sin egen speciella roll som instrument för riksdagens och regeringens långsiktiga framtidspolitik. I framtiden måste vi också vara beredda på frågor som inte gäller hållbar-

Betänkande FrUB 1/2017 rd

het. Därför får framtidsredogörelsen inte kopplas eller annars begränsas enbart till redogörelsen om Agenda 2030.

I anknytning till uppföljningen och konsekvensbedömningen uttrycker ekonomiutskottet i sitt utlåtande om Agenda 2030 (EkUU 24/2017 rd) oro över att rapporterad information är inkommensurabel och flertydig. I fortsättningen bör man se till att definiera de centrala begreppen för att tolkningen av regleringen ska vara enhetlig mellan olika stater och regioner. Mer detaljerad definition behövs enligt sakkunnigyttranden exempelvis för begrepp som resurssmårhet och hållbar ekonomi.

Utöver nationella åtgärder behövs också gemensamma internationella åtgärder exempelvis för att förebygga aggressiv skatteplanering och skatteflykt. Den nationella och övernationella lagstiftningen måste enligt ekonomiutskottets åsikt anpassas till OECD:s BEPS-reglering (Base Erosion and Profit Shifting). På så sätt är den rapporteringsskyldighet som avkrävs företagen innehållsmässigt lika i och utanför EU, så långt det är möjligt.

Framtidsutskottet menar att i samband med att utveckla indikatorsystemet måste också begreppen i åtgärdsprogrammet Agenda 2030 definieras mer detaljerat. Definitionerna måste vara internationellt enhetliga för att möjliggöra jämförelser.

Framtidsutskottet anser att åtgärdsprogrammet Agenda 2030 också bör definiera internationella åtgärder för globalt ansvar som är gemensamma för olika stater. Dessa teman som förutsätter internationellt samarbete kan samtidigt vara Agenda 2030-mål för Finlands utvecklings-, utrikes- och handelspolitik.

Ett gott exempel på internationellt samarbete är utvecklingen av en samnordisk energi- och klimatpolitik såsom framtidsutskottet tidigare har konstaterat i sitt energi- och klimatpolitiska utlåtande (FrUU 1/2017 rd).

Ekonomiutskottet (EkUU 24/2017 rd) och kommunikationsutskottet (KoUU 9/2017 rd) påpekar i sina utlåtanden om Agenda 2030 också att det inte räcker med mål, uppföljning och frivilliga åtaganden, utan att det också behövs förpliktande lagstiftning och sanktioner för att genomföra Agenda 2030-åtgärderna.

FN:s internationella handlingsprogram Agenda 2030 och det nationella åtgärdsprogrammet för Agenda 2030 som presenteras i regeringens redogörelse betonar bäggedera att kopplingarna mellan målen måste beaktas. Med hjälp av den politiska koherensen i anslutning till redogörelsens politiska principer kan målen för Agenda 2030 genomföras integrerat så att genomförandet av ett mål också främjar genomförandet av andra mål. Om målen genomförs integrerat förutsätter det ett balanserat beaktande av de sociala, ekonomiska och miljömässiga aspekterna på målen samt samarbete mellan olika förvaltningsområden och centrala intressentgrupper.

Framtidsutskottet ställer sig bakom att främja en politisk koherens och ett balanserat hänsynstagande till målen och åtgärdernas sociala, ekonomiska och miljömässiga aspekter i all politik.

Betänkande FrUB 1/2017 rd

FN:s handlingsprogram Agenda 2030 betonar också parlamentens betydelse i att främja en hållbar utveckling bland annat genom deras lagstiftningsbehörighet, budgetmyndighet och allmänna uppgift att övervaka regeringarnas verksamhet. I anslutning till detta föreslår miljöutskottet i sitt utlåtande om Agenda 2030 (MiUU 7/2017 rd) att riksdagen bör överväga hur riksdagen som parlament ska ta sitt ansvar för att verkställa agendan för hållbar utveckling. Som exempel nämner miljöutskottet en anvisning för självutvärdering som tagits fram inom IPU:s (Inter-Parliamentary Union) (<http://www.ipu.org/pdf/publications/sdg-toolkit-e.pdf>).

Framtidsutskottet anser att vid sidan av redogörelseförfarandet måste det också utredas andra metoder för att institutionalisera processen för hållbar utveckling inom ramen för Agenda 2030 i riksdagen med beaktande av exempelvis tankarna i IPU:s självutvärderingsanvisningar. En utmaning är att främja den politiska koherensen för hållbar utveckling också i de fackutskott som arbetar självständigt och oberoende inom riksdagen.

Miljöutskottet konstaterar i sitt utlåtande att hållbar utveckling är till karaktären horisontal, så kallad metapolitik som berör praktiskt taget alla politikområden. Den nya politiska fasen har kallats planetarisk politik; mänskligheten måste kunna hantera sin naturrelation som en helhet, från individens levnadsvanor till globaliserade ekonomisystem.

Också kommunikationsutskottet påpekar i sitt utlåtande att begreppet hållbar utveckling innefattar tre dimensioner: ett samhälleligt, alltså socialt perspektiv, ett ekonomiskt perspektiv och ett miljörelaterat perspektiv. Exempelvis planering av stadsutveckling och en hållbar trafik kräver hänsyn till alla tre dimensioner samtidigt, och därför kan ett program som programmet för en hållbar stadsutveckling enligt kommunikationsutskottets åsikt inte bara ingå i fokusområdet för ett koldioxidneutralt och resurssmart Finland.

Framtidsutskottet anser att en lösning på utmaningen med en horisontell hållbar utveckling kan vara att utreda redogörelsens politiska principer mer i grunden genom omfattande och sammansatta teman som en hållbar stadsutveckling, trafik och välfärdsinvesteringar. Utredningen måste fördomsfritt se längre än till statsbudgetens huvudtitlar, utgifts- och inkomstklassificering, statens bokföringspraxis och den nuvarande budgeteringsprincipen.

Framtidsutskottet anser att det är viktigt att fokusområdena för genomförandet av åtgärdsprogrammet Agenda 2030 och genomförandet av dem i fortsättningen kopplas till alla olika faser i regeringsperioden, också utarbetandet av regeringsprogrammet och budgeten så som det beskrivs i redogörelsen.

Finlands nationella starka och svaga sidor i fråga om hållbar utveckling

Det har utarbetats flera internationella utredningar och undersökningar om olika länders beredskap att genomföra programmet Agenda 2030. I Finland genomfördes 2016 en undersökning som gällde *nyckelfrågor och indikatorer i anslutning till handlingsprogrammet för hållbar utveckling (Avain2030)*. I undersökningen klarlades utifrån indikatorbaserat material, synpunkter från en deltagande intressentgrupp samt litterära rön Finlands beredskap och utgångsläge när det gäller att genomföra handlingsprogrammet Agenda 2030.

Betänkande FrUB 1/2017 rd

Enligt undersökningen är vår utgångsnivå internationellt sett hög, men enligt de indikatorer som användes i undersökningen har utvecklingen under de senaste åren inte varit gynnsam i fråga om ett enda huvudmål för hållbar utveckling.

I projektet identifierades den höga utbildningskvaliteten och anknytande kompetens samt den allmänna stabiliteten hos systemen i samhället som Finlands viktigaste styrkeområden inom hållbar utveckling. Som de största utmaningarna för projektet framstod analogt bekämpningen av klimatförändringen och överkonsumtionen av naturresurser samt utvecklingen inom ekonomi och samsättning.

Framtidsutskottet har redan länge betonat samma nationella starka och svaga sidor som tas fram i undersökningen Avain2030. Vi måste hålla fast vid standarden på utbildning på alla stadier och under hela livstiden, och jämställdhet och stabilitet i samhället måste främjas på lång sikt.

Framtidsutskottet stöder verkställandet av energi- och klimatstrategin, som nämns som en åtgärd i fokusområdet Ett koldioxidneutral och resurssmart Finland.

Riksdagen tog tidigare våren 2017 ställning till förebyggande av klimatförändringen i det energi- och klimatpolitiska betänkandet (EkUB 8/2017 rd). Också framtidsutskottet gav ett utlåtande i anslutning till det energi- och klimatpolitiska betänkandet (FrUU 1/2017 rd).

Framtidsutskottet förutsätter att synpunkterna i riksdagens energi- och klimatpolitiska betänkande jämte utlåtanden av fackutskott beaktas också i åtgärdsprogrammet för Agenda 2030.

Frågorna regleras i lagen om transportservice, som för närvarande behandlas i riksdagen. Den kommer att stiftas utifrån regeringens proposition om en transportbalk (RP 161/2016 rd).

Främjandet av den politiska koherensen i fråga om åtgärdsprogrammet Agenda 2030

Politisk koherens bidrar till att i vår värld av ömsesidigt beroende gestalta och analysera flera viktiga sammankopplade frågor och fenomen i olika samhällssektorer. Exempelvis beslut som gäller beskattning, handel, jordbruk och miljö har betydande direkta eller indirekta globala utvecklingskonsekvenser.

Utrikesutskottet konstaterar i sitt utlåtande om Agenda 2030 (UtUU 5/2017 rd) att utvecklingspolitiken beaktas och inkluderas i tillräckligt hög grad i redogörelsen om Agenda 2030, och att redogörelsen ligger i linje med statsrådets utvecklingspolitiska redogörelse från februari 2016. Däremot är den inbördes koherensen mellan Finlands utrikes- och säkerhetspolitik och Agenda 2030 svag, menar utrikesutskottet.

De relevanta åtgärderna inom utrikespolitiken måste framöver ses som ett led i att främja en hållbar utveckling så att de möjligheter till inflytande i fråga om att främja målen för hållbar utveckling som utrikespolitiken öppnar för kan utnyttjas fullt ut. Exempelvis under sitt ordförandeskap i

Betänkande FrUB 1/2017 rd

Arktiska rådet har Finland ett utmärkt tillfälle att starkare lyfta fram en hållbar utveckling av området.

Utrikesutskottet anser att ett sätt att bättre koppla ihop utrikespolitiken och agendan för hållbar utveckling är att på internationella arenor tjäna som samordnare eller moderator för att främja framför allt de mål för Agenda 2030 som är kompatibla med Finlands styrkor och att profilera sig globalt på det sättet.

Redogörelsen bekräftar att satsningar på jämställdhet och kvinnors och flickors rättigheter ska vara en av spjutspetsarna i Finlands utvecklingspolitik. Större rättigheter och bättre villkor för kvinnor och flickor stärker bevisligen hela samhället och medverkar till att andra utvecklingsmål kan nås. I dagsläget är det extra viktigt att backa upp målet, eftersom den nya administrationen i Förenta staterna har planer på att göra stora nedskärningar i budgeten för FN och andra organisationer som arbetar med dessa frågor.

Klimatförändringen är den största och konsekvensmässigt den mest omfattande utmaningen som hållbarheten ställs inför just nu. De negativa konsekvenserna av klimatförändringen riskerar utvecklingen i många länder och därför är det viktigt att också Finland i utvecklingspolitiska aktiviteter tar sikte på att begränsa klimatförändringen och att anpassa sig till den.

Utvecklingspolitiken har ett starkt samband också med politiken för hållbar utveckling. Det utvecklingspolitiska programmet har antagits separat och upprepas därför inte i redogörelsen om Agenda 2030. I stället hänvisas det till stärkning av den politiska koherensen. Flera av de sakkunniga som lämnat yttranden till framtidsutskottet om redogörelsen om Agenda 2030 har ansett detta som en brist i redogörelsen, som tar sig uttryck i att de nationella och internationella målen och åtgärderna förefaller lösryckta.

Redogörelsen konstaterar att ett aktivt deltagande i internationellt samarbete och i att lösa internationella problem ligger i Finlands intresse och är en del av Finlands globala ansvar.

Försvarsutskottet ställer sig positivt till målen för regeringens utvecklingspolitiska program som spjutspetsar för Finlands globala ansvar. Särskilt viktiga fokusområden i fråga om globalt ansvar för Finland är kampen mot klimatförändringen och anpassningen till den, förbättring av kvinnors och flickors rättigheter och ställning, stärkning av demokratin, att stödja ekonomisk och samhällslig utveckling i utvecklingsländer och att trygga livsmedelsförsörjningen.

Framtidsutskottet ställer sig bakom att politisk koherens som stöder hållbar utveckling och det globala partnerskapet ska stärkas och föreslår att Finland starkare profileras för att internationellt koordinera främjandet av de mål för Agenda 2030 som harmonierar med Finlands styrkor på utrikespolitikens internationella forum, såsom exempelvis Arktiska rådet, Nordiska rådet, EU och FN. Målen för Agenda 2030 måste också beaktas i internationella handelsavtal.

Betänkande FrUB 1/2017 rd

Framtidsutskottet ställer sig bakom Finlands beslut att öka finansieringen för att förbättra tillgången och rättigheterna i fråga om kvinnors och flickors sexuella och reproduktiva hälsa i utvecklingsländerna.

Framtidsutskottet konstaterar också att kvaliteten på och omfattningen av Finlands utvecklingssamarbete är förknippade med en del förväntningar och behov, som inte kan uppfyllas inom ramen för de nedbantade resurserna. Därför stöder utskottet att utvecklingsfinansieringen enligt FN:s och EU:s mål höjs till 0,7 procent av bruttonationalinkomsten, vilket också uppställs som mål i regeringsprogrammet och i åtgärdsprogrammet Agenda 2030.

Ett koldioxidneutralt och resurssmart Finland

Miljöutskottet påminner i sitt utlåtande om att de traditionella ekologiska synvinklarna fortfarande behöver ägnas uppmärksamhet samtidigt som politiken för en hållbar utveckling kanske mer än förr betonar samhällsaspekten, deltagande och ägande.

Som ett inspirerande exempel för åtgärdsprogrammet Agenda 2030 och Åtagande 2050 fungerar projektet Kolneutrala kommuner eller HINKU. De kommuner som har deltagit har lyckats väl med att minska växthusgasutsläppen och bygga hållbara strukturer. Koldioxidutsläppen hos de kommuner som deltog i projektet HINKU sjönk i genomsnitt med 29 procent 2007—2015. Projektet HINKU bildar en utomordentlig grund för att utvidga arbetet till att främja en hållbar utveckling i hela sin vidd.

En okontrollerad klimatförändring är förknippad med så stora hot i termer av stabiliteten i samhället att den kan ges prioritet som den främsta ekologiska utmaningen för en hållbar utveckling. Andra hot jämförbara med klimatförändringen är andra överskridningar av andra så kallade ekologiska riskgränser (eller planetariska tröskelvärden) och en ohållbar överkonsumtion av naturresurserna.

Med ekologisk riskgränser avses mätbara tröskelvärden för olika delområden av jordklotets bärkraft: genom att inte överskrida dem kan mänskligheten sannolikt undvika katastrofala miljöförändringar. Delområden är utöver klimatförändringen exempelvis att naturens mångfald minskar, att arter dör ut, att kväve- och fosforomloppen störs, att haven försuras och att markanvändningen förändras. När konceptet för riskgränser offentliggjordes 2009 hade gränserna överskridits för tre delområden av nio tröskelvärden, i uppdateringen 2015 gäller överskridningen redan fyra delområden.

Den mänskliga konsumtionens hållbarhet definieras med hjälp av det ekologiska fotavtrycket. Hela mänsklighetens ekologiska fotavtryck beräknas ha fördubblats jämfört med 1960-talet: för närvarande konsumerar vi globalt naturresurser för cirka 1,5 jordklot, då Finland i likhet med många andra västländer hör till de som konsumerar mest. I och med den tekniska utvecklingen har man i någon mån lyckats koppla loss förhållandet mellan ekonomin och användningen av naturresurser. Produktionens kolintensitet, det vill säga mängden utsläpp i förhållande till bruttonationalprodukten har förbättrats och med samma mängd energi eller koldioxidutsläpp växer ekonomin mer än förr. Trots att minskningen av utsläpp relativt sett har lyckats, har den samlade kon-

Betänkande FrUB 1/2017 rd

sumtionen av naturresurser och de sammantagna utsläppen absolut sett ökat i och med den ekonomiska tillväxten.

Med hjälp av koldioxidhandavtrycket kan vi mäta och signalera produkters och verksamheters miljö- och klimatnytta och på så sätt styra folk att göra val som överensstämmer med en hållbar utveckling. De tillgängliga metoderna såsom livscykelbedömning och de på den baserade begreppen koldioxidavtryck och vattenfotspår är baserade på mätning av negativa verkningar, det vill säga mätning av utsläpp och resursförbrukning. I VTT:s arbete med koldioxidhandavtrycket utvecklas mätsystem som baserar sig på enhetliga principer och beräkningsanvisningar för att utvärdera och signalera om positiva åtgärder och miljökonsekvenser. Målet är således att också ta med i beräkningen utsläpp som man har lyckats undvika.

Framtidsutskottet stöder att framsteg inom hållbar utveckling följs med åskådliga miljömått såsom exempelvis ekologiska riskgränser, planetariska tröskelvärden, vattenavtryck, ekologiskt fotavtryck och koldioxidhandavtryck.

Genom sådana mått kan vi åskådliggöra komplicerade frågor i en enklare form och göra dem lättare att förstå och kommunicera om.

Klimatfrågorna ägnas mycket uppmärksamhet i redogörelsen jämfört med övriga miljöfrågor jämte kopplingar. Det är förstaeligt eftersom begränsningen av klimatförändringen såväl globalt som också nationellt beräknas ha det största genomslaget bland målen för hållbar utveckling. Att begränsa klimatförändringen kräver att vi frångår fossil energi till förmån för förnybar energi och överhuvudtaget biomaterial. Men denna övergång kan hota exempelvis skogarnas och havens mångfald och livsmedelsförsörjningen.

Framtidsutskottet har redan i sitt framtidsbetänkande (FrUB 1/2010 rd) och den relaterade publikationen TUVJ 1/2011 (Uskalluksen politiikka - paljon työtä, vähän päästöjä) påpekat att en hållbar utveckling och välfärdssamhället (en ekologiskt och socialt hållbar utveckling) kan råka i kollisionkurs (Trade Off) när finansieringsläget stramas åt. Denna konflikt syns nu i sakkunnigyttrandena om Agenda 2030 i synnerhet inom olika delområden av ekologiskt hållbar utveckling. De åtgärder som krävs av olika delområden av hållbar utveckling kan vara i inbördes konflikt.

Framtidsutskottet vill understryka att i fortsättningen måste åtgärdsprogrammet för Agenda 2030 bättre beakta de åtgärder som behövs för att främja naturens mångfald och säkerställa ekologisk hållbarhet. Att skydda Östersjön och trygga biologisk mångfald under vatten kräver också långsiktiga åtgärder.

Jord- och skogsbruksutskottet konstaterar i sitt utlåtande (JsUU 6/2017 rd) att utan en hållbar ökning av utnyttjandet av förnybara naturresurser och utan ny teknik är det omöjligt att nå klimatpolitiska mål och allt mer ersätta icke förnybara råvaror med förnybara råvaror. Därför måste produktionen inom jord- och skogsbruket i vårt land luta sig mot en hållbar utveckling. Detta kan bli verklighet genom att de ekonomiska förutsättningarna säkerställs och forskning och utbildning inom området tryggas.

Betänkande FrUB 1/2017 rd

Enligt redogörelsen ska virke användas på ett mer mångsidigt sätt och volymen utökas med 15 miljoner kubikmeter per år. Förädlingsvärdet inom branschen höjs och gårdsbruksenheterna arbetar för en god och hållbar skogsvård. Vidare tryggas naturskyddet på nuvarande nivå, och den lokala acceptansen för naturskyddsåtgärder utökas genom öppet samarbete och inkluderande beslutsfattande. Jord- och skogsbruksutskottet betonar i sitt utlåtande särskilt betydelsen av den nationella skogsstrategin 2025. Ett av strategins främsta mål är att skogarna ska användas på ett aktivt och mångsidigt sätt som är ekonomiskt, ekologiskt och socialt hållbart.

Framtidsutskottet ser positivt på att förädlingsvärdet för virke höjs som ett led i det nationella åtgärdsprogrammet för Agenda 2030.

Men sakkunniga är oeniga om hur mycket skogsbiomassa som kan utnyttjas hållbart. Som stöd för ett hållbart beslutsfattande behövs tillförlitlig information.

Allt eftersom kretsloppsekonomin utvecklas ökar också jordbrukets betydelse i bioekonomin. Det kan få stor betydelse för bioekonomins hållbarhet under förutsättning att vi ser till att jordbrukets nya bioprodukter inte äventyrar livsmedelsförsörjningen.

Forskning och förebyggande intar en viktig roll i politiken och beslutsfattandet för en hållbar utveckling. Den vetenskapliga och politiska förståelsen av återhämtnings- och bärformågan hos jordklotets ekologiska system och för den praktiska betydelsen för mänsklighetens fortbestånd av de gränser de ställer måste stärkas. Sambandet mellan vetenskapssamfundet och det politiska beslutsfattandet måste stärkas så att det säkerställs att vetenskapligt bedömda fakta beaktas i beslutsfattandet i samhället. Miljöutskottet menar att klimatpanelen under sin korta existens redan har etablerat sig som en opartisk insamlare och förmedlare av information som är neutral och gäller olika vetenskapsgrenar på ett allmänbegripligt sätt för det politiska beslutsfattandet. Panelen för hållbar utveckling har som uppgift att samla och samordna information om olika vetenskapsgrenar, vilket är ännu mer krävande. Panelen för hållbar utveckling inleddes i försökssyfte i samband med SITRA och att permanenta dess verksamhet som en del av beredningen och utvärderingen av åtgärdsprogrammet för Agenda 2030 är ett tänkbart sätt att stärka dialogen mellan vetenskap och politiskt beslutsfattande.

Framtidsutskottet föreslår att då det råder ekonomisk knapphet ska resurserna för Rådet för strategisk forskning (RSF) och statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet under de kommande åren avsättas särskilt för att främja den politiska koherensen för Agenda 2030.

Välfärdsstatens nuvarande finansieringsmodell är beroende av ekonomisk tillväxt. En hållbar ekonomisk tillväxt förutsätter för sin del innovationer särskilt inom miljörelaterad affärsverksamhet och miljöteknik (cleantech). En hållbar utveckling kan i bästa fall också driva på en hållbar sysselsättande tillväxt. Men samtidigt bör Finland också inleda en diskussion om hur välfärdsstrukturerna kan bearbetas för att hålla också för en långsammare tillväxt.

Klimatavtalet från Paris skapade en efterfrågan för koldioxidneutrala tekniker som fungerar som katalysator för en brytning på marknaden som genomför det nytänk i energibranschen och den övergång till ett koldioxid neutralt samhälle som är ett villkor för att begränsa klimatförändring-

Betänkande FrUB 1/2017 rd

en. Övergången är på god väg: efterfrågan på sol- och vindkraft på världsmarknaden har under de senaste åren ökat snabbt samtidigt som priserna på dem har sjunkit betydligt (35 % för vindkraft och 86 % för solpaneler).

Särskild uppmärksamhet bör enligt jord- och skogsbruksutskottet fästas vid hållbarhet i fråga om offentlig upphandling. I en välfärdsstat som Finland har den offentliga förvaltningen en betydande roll. Det framhäver betydelsen av offentlig upphandling som exempel och riktningvisare både i innovationspolitik och i hållbar utveckling.

Också ekonomiutskottet anser att upphandlingar är ett viktigt redskap för att utveckla kvaliteten på offentliga tjänster och bidra till att genomföra erkänt viktiga samhällsrelaterade mål. Genom upphandlingar kan företag få incentiv för att utveckla sina tjänster och produkter i linje med dessa mål.

Ett Finland där det råder jämlikhet, jämställdhet och kompetens

Social- och hälsovårdsutskottet, arbetslivs- och jämställdhetsutskottet och förvaltningsutskottet är i sina utlåtanden enhälliga om att redogörelsen om Agenda 2030 är omfattande och att redogörelsen identifierar de rätta faktorerna som påverkar social hållbarhet. Men utskotten konstaterar också att målsättningen läggs fast på en mycket allmän nivå och att redogörelsen fokuserar på existerande planer som gäller åtgärder för hållbar utveckling i stället för att dryfta nya åtgärder. Att ambitionerna spretar i många riktningar gör dessutom redogörelsen för Agenda 2030 till ett svårgripbart dokument. Redogörelsen förblir abstrakt trots att den borde beskriva konkreta åtgärder för att nå de uppställda målen. Därför betonar utskotten i sina utlåtanden att måluppfyllelsen bör mätas och utvärderas med omsorg. Konkreta mätare konkretiserar också åtgärderna i redogörelsen.

Framtidsutskottet anser att målen och åtgärderna i åtgärdsprogrammet för Agenda 2030 måste konkretiseras med hjälp av omsorgsfullt utvalda uppföljningsindikatorer. Att bedöma de politiska åtgärdernas genomslag kräver särskilt utveckling av mätare för kvalitet.

Social- och hälsovårdsutskottet betonar i sitt utlåtande (ShUU 3/2017 rd) bland annat välmående för barn och unga och främjande av hälsan. Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet lyfter i sitt utlåtande (AjUU 1/2017 rd) analogt upp de mänskliga rättigheterna, jämställdhet mellan könen, jämlikhet, folkhälsan, tidig intervention, främjande av sysselsättning bland unga, utbildningens betydelse för att förebygga utanförskap och långtidsarbetslöshet, utnyttjande av partiell arbetsförmåga och integrationen av invandrare.

Särskild vikt lägger arbetslivs- och jämställdhetsutskottet vid beredskap för framtida förändringar i arbetet. Exempelvis perspektiven på digitalisering, robotisering och artificiell intelligens jämte utmaningar och möjligheter måste under de kommande åren beaktas i all utveckling av arbetslivet och även i utbildningen. Förändringarna i arbetsförhållandena och intäktsmodellen kräver att rättsliga grunden för arbetslivet, försäkringen och beskattningen omdefinieras.

Framtidsutskottet vill betona att arbetets framtid har stor betydelse för genomförandet av målen för Agenda 2030. Utmaningarna för hållbar utveckling måste förvandlas till en sys-

Betänkande FrUB 1/2017 rd

selsättande hållbar tillväxt. Det kräver bland annat att möjligheterna med ny teknik utnyttjas målmedvetet.

Också i regeringens framtidsredogörelse är temat denna gång arbete: Förändringarna i arbetslivet och arbetets framtid i Finland. De mål och åtgärder som tas upp i framtidsredogörelsen ska också utnyttjas vid genomförandet av åtgärdsprogrammet för Agenda 2030 och tvärtom.

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet anser att de ungas egna nätverk, tredje sektorn och det civila samhället måste utnyttjas bättre än förr för att bygga upp välfärden. Som ett bra exempel på att yrkesfolk i olika branscher jobbar under samma tak nämner redogörelsen verksamheten Navigatorn. Navigatorn är en tjänst med låg tröskel för personer under 30 vars verksamhetsmodell bygger på Navigatorn, som erbjuder många slags information, rådgivning, handledning och stöd, samt basservice inom olika förvaltningsområden och ett omfattande samarbetsnätverk. Att utvidga verksamheten ingår i regeringsprogrammets spetsprojekt.

Som en av de främsta utmaningarna för att trygga en god kvalitet i arbetslivet lyfter arbetslivs- och jämställdhetsutskottet upp vård- och landskapsreformen där 215 000 anställda inom den offentliga sektorn byter arbetsgivare. I sitt utlåtande föreslår arbetslivs- och jämställdhetsutskottet också ett långsiktigt folkhälsoprogram, som samordnar målen för hälsovårdspolitiken och stöder hälsofrämjande insatser inom alla samhällssektorer.

Förvaltningsutskottet konstaterar i sitt utlåtande (FvUU 10/2017 rd) att ett tryggt samhälle också är en förutsättning för hållbar utveckling samtidigt som samhällets övergripande säkerhet och vitala funktioner är beroende av att en hållbar utveckling genomförs. Det finns ett starkt ömsesidigt beroende mellan inre säkerhet och utmaningar i fråga om hållbar utveckling.

Under den innevarande valperioden har regeringen lämnat tre säkerhetspolitiska redogörelser: den utrikes- och säkerhetspolitiska redogörelsen (SRR 6/2016 rd), redogörelsen för den inre säkerheten (SRR 5/2016 rd) och den försvarspolitiska redogörelsen (SRR 3/2017 rd). De här tre säkerhetsredogörelserna ska utgöra en referensram för övergripande säkerhet. Framför allt i sitt betänkande (FrUB 5/2017 rd) om redogörelsen för den inre säkerheten behandlar förvaltningsutskottet för sin del heltäckande läget och utmaningarna i fråga om inre säkerhet i Finland. Med anledning av redogörelsen för den inre säkerheten (SRR 5/2016 rd) har riksdagen godkänt ett ställningstagande där den bland annat förutsätter att förvaltningsutskottets betänkande (FrUB 5/2017 rd) tas till grund för riktlinjerna och åtgärderna i anknytning till den inre säkerheten.

Fenomen som har en betydelse för den inre säkerheten är bland annat utslagning, inkomstskillnader, sysselsättningsläge, alkohol- och narkotikapolitik, ekonomisk situation och likvärdighet. Också familjerna, närkretsarna, social- och hälsovårdsväsendet samt skolorna har ett viktigt ansvar för det välbefinnande som ger säkerhet. Utanförskap är enligt förvaltningsutskottet ofta förknippat med ensamhet. Det är också viktigt för människan att uppleva delaktighet i samhället.

Den tilltagande ojämlikheten har en negativ inverkan på den inre säkerheten i Finland. Gemensamma värderingar, välfärd, demokrati, tillförlitlig förvaltning, rättsstat och fungerande institutioner skapar en grund för stabilitet och inre säkerhet i vårt samhälle. Det är angeläget att männ-

Betänkande FrUB 1/2017 rd

iskornas förtroende för varandra och för myndigheterna bevaras i det finländska samhället. Också integrationen av invandrare spelar en viktig roll vid främjandet av jämlikhet och delaktighet. Därför anser utskottet att det är viktigt att se till att de invandrare som vistas lagligt i landet integreras effektivt och kommer in på den finländska arbetsmarknaden.

Från mätning av ekonomisk utveckling till mätning av välbefinnande

Målet med handlingsprogrammet Agenda 2030 är att vända den globala utvecklingen i en riktning som tryggar välfärd och mänskliga rättigheter, ekonomiskt välstånd och stabila samhällen på ett miljömässigt hållbart sätt. Dessa mål aktualiserar som en av de knepigaste frågorna inom handlingsprogrammet Agenda 2030 huruvida fortlöpande tillväxt i ekonomi och välfärd alls är möjlig på ett ekologiskt hållbart sätt.

Ett svar på utmaningen med hållbar tillväxt som togs upp i framtidsutskottet är perspektivet på en hållbar välfärd och välfärdsekonomi. Ekonomisk tillväxt är ett redskap. Den yttersta meningen med utveckling och tillväxt är välfärd som också kan öka utan ekonomisk tillväxt — och ekonomisk tillväxt betyder inte alltid med nödvändighet att välfärden ökar. Samma sak noterade också jord- och skogsbruksutskottet i sitt utlåtande. I stället för tillväxt bör vi fokusera på ett övergripande välbefinnande. Med avseende på en hållbar framtid är det eftersträvansvärt med ett läge där strävan efter upplevt välbefinnande inte ökar miljölägenheterna. Till denna frikoppling behövs ekonomisk tillväxt inte med nödvändighet. Ekonomins roll måste omdefinieras för att hållbar utveckling ska vara möjlig.

BNP är en mätare som i många avseenden är blind för innovationer och affärsmodeller inom den disruptiva eller decentraliserande tekniken, och den lämpar sig inte heller utan problem för att mäta välfärd. Ett gott exempel på problemen med BNP som indikator är omställningen som har ägt rum i fråga om uthyrning av videofilmer. Hos en traditionell videouthyrare betalade kunden separat för varje videofilm och mer ju fler filmer hen såg. I de nya webbaserade tjänsterna kan kunden i stället mot en och samma månadsavgift se tusentals filmer. Kundens välfärd växer lineärt vilket just inte syns i en ökning av BNP – eller det kan till och med synas som en minskning av BNP. På samma sätt registrerar BNP i många övergångsekonomier och länder med medelinkomstnivå inte att samhället blir ojämlikt.

Problem med BNP som indikator har också behandlats i Etlas rapport till ekonomiska rådet *Digitalisaatio muuttaa maailmaa - tarvitaanko politiikan tueksi uusia mittareita?* (Statsrådets kanslis publikationsserie 2/2017). Enligt rapporten har den omfattande digitaliseringen försvagat förmågan hos den statistiska BNP att möta den faktiska utvecklingen av produktiviteten och välfärden.

Bättre indikatorer för internationell och regional jämförelse av välfärd är enligt en sakkunnig som framtidsutskottet utfrågat exempelvis index för mänsklig utveckling (Human Development Index HDI) inom FN:s utvecklingsprogram (UNDP), indikator på faktiska framsteg (Genuine Progress Indicator, GPI) och index för hållbar ekonomisk välfärd (Index of Sustainable Economic Welfare, ISEW).

Betänkande FrUB 1/2017 rd

HDI innefattar variablerna levnadsstandard (bruttonationalprodukt per person), hälsa (befolkningens förväntade livslängd) och utbildningsnivå (läskunnighet och antal personer i utbildning). GPI beaktar utöver bruttonationalprodukten också inkomstfördelning, tjänster utanför marknaden och kostnader för olika olägenheter, såsom brottslighet, slöseri på resurser, förorening och förlorade våtmarker. ISEW beräknas utgående från privat konsumtion, som korrigeras med värdet på faktorer som minskar och ökar välfärden. På detta sätt ska ISEW skilja positiva effekter av ekonomisk verksamhet från effekter som försvagar miljöns och samhällets tillstånd. The New Economics Foundation har sedan 2006 kalkylerat "det globala lyckoindexet" (Happy Planet Index eller HPI), vars formel är hur nöjda personer är med sina liv gånger hälsan (den förväntade levnadsåldern) dividerat med det ekologiska fotavtrycket.

Finlands tidsserier beräknade med ISEW- och GPI-indikatorerna täcker åren 1945—2016 och landskapens serier åren 1960—2016. Tidsserierna visar att Finlands BNP och GPI fjärmades från varandra kring 1990. Trots att BNP efter detta åter har ökat, har ISEW och GPI som mäter välfärden stampat på stället. Produktionsökningen inom ekonomin har således inte längre medfört ökad välfärd i Finland. Att välfärden varierar stort regionalt är också anmärkningsvärt.

I Förenta staterna utvecklas nu indikatorn GPI 2.0. I England har man kalkylerat indikatorn för hållbar ekonomisk välfärd RISEW för alla nio förvaltningsområden 1994—2008. Den regionala indikatorn ISEW används också i Belgien för att följa de samhällspolitiska målen för Flandern.

Framtidsutskottet föreslår att indikatorer som utgör alternativ till BNP, såsom exempelvis HDI, GPI och ISEW ska utvecklas och utnyttjas i samband med uppföljningen av åtgärdsprogrammet för Agenda 2030.

Framtidsutskottet förutsätter att hållbar välfärd jämte utveckling av välfärdsekonomi ska ges status av prioriterat mål i åtgärdsprogrammet för Agenda 2030.

För att förbättra framförhållningen i handlingsprogrammet för Agenda 2030 måste nya verktyg tas fram också för att bedöma genomslaget av politiska beslut. Effekterna på välfärden måste bedömas i allt beslutsfattande.

Svaga och starka sidor hos redogörelsen enligt sakkunnigyttranden

Under arbetet med betänkandet hörde framtidsutskottet en vid krets av olika intressenter. Utskottet fokuserade bland annat på behov av samarbete mellan förvaltningsområden och på utmaningar för hållbar utveckling med avseende på människors vardag, säkerhet och teknik. Framtidsutskottet hörde sakkunniga också om utvecklingspolitik, relationen mellan ekonomisk tillväxt och hållbar utveckling, ökningen av migrationen och mängden papperslösa personer, hållbar välfärd och hur pedagogik, utbildning och forskning bättre kan beakta målen för hållbar utveckling.

På grundval av framtidsutskottets utfrågning av sakkunniga är inledningen av processen för Agenda 2030 och även innehållet i redogörelsen allmänt taget till belåtenhet.

Enligt sakkunniga är de valda fokusområdena (ett koldioxid neutralt och resurssmart Finland och Ett Finland där det råder jämlikhet, jämställdhet och kompetens) goda och välgrundade eftersom

Betänkande FrUB 1/2017 rd

Finland i dessa teman har både styrkor och rum för förbättring. Fokusområdena ligger i linje med målen för regeringsprogrammet, den utvecklingspolitiska redogörelsen och det nationella samhälleliga åtagandet för hållbar utveckling. Finlands åtgärdsprogram för Agenda 2030 har fått beröm runtom i världen, det är sammanställt med knappa resurser och ett omfattande samarbete.

Det system för uppföljning som är under konstruktion innehåller flerstämmiga tolkningar av indikatorer. Systemet är först i sitt slag i världen och det lyfter Finlands långsiktiga indikatorarbete till nästa nivå. Också uppföljningssystemet är interaktivt och ger aktörerna möjlighet att delta i bedömningen av regeringens verksamhet. Uppföljningssystemet har också med framgång kopplats till existerande uppföljningssystem såsom exempelvis FN-rapportering, regeringens årsberättelser, planering av verksamhet och ekonomi och budgetmanglingen.

Positiv respons från sakkunniga får också förslagen om att främja att partiellt arbetsföra får jobb och stannar kvar i arbetslivet. De stöder målen för att förbättra jämlikhet, jämställdhet och kompetens. Samma mål har propositionerna för att förbättra integrationen av invandrare och handlingsprogrammet för att förhindra hatretorik och rasism, öka antalet hyresbostäder till skäliga priser och höja boendeförhållandena för olika befolkningsgrupper.

I redogörelsen sägs att Finland har anslutit sig till det globala initiativet Mission Innovation och förbundit sig att fördubbla sin finansiering av innovativ förnybar energi. Miljöministeriet har inlett ett försöksprogram för att skapa lösningar för bioekonomi och cleantech. Inom programmet finansieras produktutveckling och innovationer med anknytning till att återvinna förnybara näringsämnen och utnyttja förnybar energi, samt demonstrations- och referensprojekt. Dessutom utreds möjligheten att lindra den administrativa bördan genom smidigare tillståndsförfarande och modellen med alla tjänster över en disk.

Ytterligare åtgärder för att främja hållbar upphandling får ett brett stöd bland de sakkunniga som framtidsutskottet har hört. Offentlig upphandling kan användas som strategiskt redskap för att främja teknisk utveckling, hållbar utveckling och samhälleliga mål. För offentlig upphandling används årligen cirka 35 miljarder euro per år. Det är i genomsnitt 16 procent av BNP. Regeringsprogrammet har som mål att rikta 5 procent till innovativa offentliga upphandlingar som främjar genomslaget och bland annat resurssmarthet samt koldioxidneutrala energilösningar. Offentliga upphandlare bör använda alla möjligheter som den nya upphandlingslagen ger till att för upphandlingarna ställa upp sociala kriterier, kräva trovärdiga certifikat eller göra egna kvalitetsrevisioner, och höra experter på mänskliga rättigheter och företagsansvar.

Framtidsutskottet stöder påskyndande av hållbara upphandlingar som nämns som en åtgärd i redogörelsen, och föreslår att en bedömning om främjandet av målen för Agenda 2030 fogas till alla offentliga upphandlingar.

Den statliga ägaren har investerat mer kapital i Finnfund. Åren 2007—2015 riktades knappa 2 procent av medlen för utvecklingssamarbete, det vill säga 10—18 miljoner euro per år till att höja Finnfunds kapital. År 2016 godkände riksdagen en tilläggsfinansiering på 130 miljoner euro i form av lån. År 2016 riktades 82 procent av placeringsbesluten till de tre fattigaste landskategorierna enligt OECD:s definition. De företag som finansieras av Finnfund sysselsatte 2015 direkt 25 600 personer. De företag vars investeringar Finnfund medverkade till att finansiera betalade

Betänkande FrUB 1/2017 rd

sammanlagt 285 miljoner euro i skatt och avgifter till staten i sina verksamhetsländer. Budgeten för 2017 innehåller en kapitalhöjning på 10 miljoner euro.

Finnfund har också fått kritik för sin verksamhet. Enligt vissa icke-statliga organisationer är Finnfund's verksamhet inte tillräckligt öppen varvid risken är att inkomster från företag som finansieras genom Finnfund överförs till skatteparadis. Med avseende på hållbarheten och etiken i Finnfund's verksamhet är det angeläget att säkerställa samhällsansvaret hos de företag som får finansiering för utvecklingssamarbete med största möjliga insyn.

Den skarpaste kritiken från de sakkunniga som framtidsutskottet har hört gäller att resultaten av den inkluderande processen vid beredningen av redogörelsen inte syns tillräckligt i den slutliga redogörelsen. Det beräknas bero på att trots det inkluderande beredningsarbetet baserar sig målen och åtgärderna i redogörelsen om Agenda 2030 i praktiken på regeringsprogrammet. Genom redogörelsen främjas genomförandet och acceptansen för regeringens åtgärder och spetsprojekt för hållbar utveckling. Eftersom ärendena redan har avtalats i regeringsperiodens övriga planer, strategier och redogörelser (exempelvis i fråga om trafik miljö, energi, försvar och jord- och skogsbruk) ser alla branscher inte mervärdet med åtgärdsprogrammet för Agenda 2030.

I stället för en fortsättning på regeringsprogrammet bör redogörelsen betona en kritisk, samlad och förvaltningsövergripande granskning av genomförandet av målen för åtgärdsprogrammet för Agenda 2030, som sträcker sig över valperioden. I fortsättningen bör åtgärdsprogrammet för Agenda 2030 påverka regeringsprogrammen, snarare än tvärtom. På så sätt kan målen och åtgärderna mötas bättre.

Framtidsutskottet påpekar att sakkunniga och intressenter som har deltagit i de paneler som beredde åtgärdsprogrammet för Agenda 2030 upplever att panelernas arbete inte syns i åtgärdsprogrammet.

När åtgärdsprogrammet utvärderas och genomförs och när nästa redogörelse bereds måste särskild uppmärksamhet ägnas åt att intressenternas medverkan syns också i slutresultatet och påverkar redogörelsen.

Framtidsutskottet förutsätter också att redogörelsen om Agenda 2030 framöver bör göras så att den styr regeringsprogrammet snarare än tvärtom.

Redogörelsen talar om politisk koherens, men i detta begynnelseläge saknas koherensen i någon mån i själva redogörelsen. Alla mål, åtgärder och principer som presenteras i redogörelsen är välkomna och går i rätt riktning, men de bildar ingen genomtänkt helhet och kan vara sinsemellan motstridiga när frågor som tillerkänns vikt i strategierna på grund av det rådande ekonomiska läget har drabbats av minskad finansiering.

Exempelvis sägs Finland enligt redogörelsen minska den globala ojämlikheten och bygga upp egna institutioner och eget kunnande i de fattigaste länderna. Nedskärningarna av anslagen för utvecklingssamarbete är problematiska med tanke på detta mål. Oron över en motsvarande motstridighet har tagits upp i fråga om resurserna för forskning och utbildning.

Betänkande FrUB 1/2017 rd

Också synen på effekten av våra nationella åtgärder utanför landets gränser förblir enligt vissa sakkunniga tunn och den politiska koherensen uteblir mellan våra nationella åtgärder och den globala politiken. Enligt de sakkunniga kan koherensen mellan Finlands åtgärder och deras globala konsekvenser stärkas i redogörelsen genom att presentera åtgärder exempelvis för att höja flyktingkvoterna, ta i bruk kriterier relaterade till hållbarhet och mänskliga rättigheter för offentlig upphandling, avstå från vapenexport till odemokratiska länder som åsidosätter de mänskliga rättigheterna, driva på miljö- och människorättskriterier i EU:s handelsavtal för att stänga skatteparadis och hindra skatteflykt eller genom att framställa mer detaljerat vilka åtgärder i vägplanen för kretsloppsekonomi regeringen förbinder sig till att verkställa för att främja ett mer hållbart livsmedelssystem.

Att utnyttja organisationernas kompetens och öka deras roll i åtgärdsprogrammet för Agenda 2030 fick rikligt med medhåll såväl av de sakkunniga som framtidsutskottet hörde som av de fackutskott som lämnade utlåtande i ärendet. De icke-statliga organisationerna är en viktig expertresurs vid framväxten av en hållbar utveckling. De opererar på gräsrotsnivå och erbjuder medborgarna många sätt att delta i att bygga upp en hållbar framtid.

Att utöka organisationernas roll kräver att deras finansiering tryggas, men organisationernas kapacitet kan också förbättras genom att ändra anvisningarna för utrikesministeriets programstöd till dem så att stödet flexibelt kan användas för projekt som får finansiering från flera håll. Med hjälp av utvecklingssamarbete och instrument för humanitärt bistånd ska det gå att reagera flexibelt i olika situationer. Om finansieringen är för strikt öronmärkt i fråga om användningssyftet minskar organisationernas möjligheter att snabbt reagera på nya behov och arbetet blir sårbart för ändringar i politiken hos enskilda finansiärer.

De sakkunniga konstaterade vidare att i åtgärdena i redogörelsen bör samarbetet mellan förvaltningen och näringslivet lyftas fram med större emfas. Företagen har en central betydelse för att genomföra agendan för hållbar utveckling. Företagen skapar arbetstillfällen och innovationer och lösningar på globala utvecklingskrav såsom tillgång till ren energi, avfallshantering, vattentjänster och hälsa samt introduktion av digitala lösningar. Men samtidigt måste det säkerställas att aktörerna på den privata sektorn agerar ansvarsfullt. Företags samhällsansvar har en viktigare roll såväl nationellt som internationellt.

Redogörelsen tar knappt alls upp Finlands roll som en del av Norden. Exempelvis Nordiska ministerrådet har en gällande vision med titeln *Ett gott liv i ett hållbart Norden: Nordisk strategi för hållbar utveckling*. Strategin innehåller riktlinjer fram till 2025 och avser att främja det intersektoriella samarbetet på följande fokusområden: den nordiska välfärdsmodellen, livskraftiga ekosystem, ett förändrat klimat, hållbart nyttjande av jordens resurser samt utbildning, forskning och innovation. De nordiska samarbetsministrarna beslutade i februari 2016 om förnyande av det samnordiska programmet för hållbar utveckling för att genomföra målen för hållbar utveckling i FN:s program Agenda 2030. En hållbar konsumtion och produktion och ett brett samhällsengagemang valdes i debatterna som teman där det i Norden finns ett behov av framsteg och samarbete. Kartläggningen jämte rekommendationer blev färdiga i januari 2017 (Nordic Sustainable Development Action). Det samnordiska programmet bereds sommaren 2017 och samarbetsministrarna ska godkänna det hösten 2017. Om Finland och de övriga nordiska länderna vill stärka den samnordiska verksamheten finns det kanaler för det.

Betänkande FrUB 1/2017 rd

Framtidsutskottet vill betona ett ökat nordiskt samarbete i fråga om hållbar utveckling. Också organisationernas och näringslivets roll vid genomförandet av åtgärderna för Agenda 2030 måste främjas aktivt.

De sakkunniga behandlade i sina yttranden också arbetets framtid. Automation och digitalisering kan minska det traditionella arbetet i västliga industriländer. Samtidigt skapar de nytt arbete som kräver en ny sorts kompetens. Att hantera följderna av denna tekniska förändring är en viktig del av utmaningarna med hållbar utveckling.

Finlands innovationsverksamhet står sig fortfarande i en internationell jämförelse och Finland hör till föregångarländerna i fråga om innovationsverksamhet. Men de sakkunniga uttrycker oro över konsekvenserna av att satsningarna i offentliga innovationer skärs ner eftersom konsekvenserna kommer att bli synliga i jämförelserna först på sikt. Den offentliga finansieringen har på senare år enligt sakkunniga förskjutits från områden som skapar framtidens kompetensbas och innovationer till områden som vidmakthåller den existerande företagsstrukturen. För att påskynda tillväxten på lång sikt måste stödpolitiken riktas in så att den främjar förnyelse. Utmaningarna med hållbar utveckling kräver innovativa lösningar. Det behövs avreglering för att genomföra strukturella reformer och i synnerhet för att få marknaden att fungera bättre. Men i vissa fall kan normer och reglering också vara en källa till innovation och ny affärsverksamhet. De tillför i bästa fall marknaden radikal dynamik för årtal framåt.

Vissa av de sakkunniga som framtidsutskottet hörde kritiserade också att exempelvis ökad ojämlikhet, utvecklingsfinansiering, flyktingar, papperslösa och ursprungsfolk mer eller mindre helt förbigås i redogörelsen.

De internationella människorättsförpliktelserna och Finlands lag tryggar också papperslösa, men i praktiken varierar möjligheterna att få hälsovårdstjänster kommunvis och hjälpen är i många fall beroende av prövning. Enligt social- och hälsovårdsministeriets rekommendation till kommunerna har papperslösa personer rätt endast till brådskande hälso- och sjukvård på egen bekostnad. Om kommunen inte kan ta ut kostnaderna hos de papperslösa personerna, ligger ansvaret hos staten. Enligt rekommendationen kan kommunen om den så önskar ge papperslösa personer mer omfattande vård än den brådskande på kommunens bekostnad.

Redan inom ramen för det nuvarande systemet kan kommunerna således göra mer än vad lagen ålägger dem som minimum. För att ställningen för papperslösa personer i Finland ska kunna förbättras måste definitionen på papperslösa preciseras och det måste bli lättare att få tillfälligt uppehållstillstånd, anser de sakkunniga som framtidsutskottet utfrågat.

Framtidsutskottet påpekar att det fortfarande finns ett internationellt tryck på en betydande ökning av invandringen. De nuvarande systemen i det finländska samhället håller inte för exempelvis en snabb ökning av antalet papperslösa personer som vistas i landet.

Den globala Agenda 2030 är ett fattigdomspolitiskt dokument vars ambitiösa mål är att eliminera extrem fattigdom överallt.

Betänkande FrUB 1/2017 rd

Också till EU:s 2030-mål hör det att minska antalet människor som lever i fattigdom med 20 miljoner fram till 2020. Från 2008 till 2014 ökade mängden människor som lever i fattigdom i EU från 116 till 121 miljoner.

Också Finland har betydande fattigdomsproblem som starkt hänger ihop med marginalisering. Problemen hopar sig framför allt hos människor som står utanför arbetsmarknaden, men också antalet fattiga som har jobb har ökat. På grundval av utfrågningen av sakkunniga faller 12 procent av Finlands befolkning, det vill säga cirka 660 000, under fattigdomsgränsen. Minimibudgetgränsen som beskriver djupare fattigdom än relativ fattigdom visar att 8 procent av befolkningen, det vill säga 440 000 finländare, lever i fattigdom. Minimibudgetfattigdom är vanligast hos ensamboende och enföräldersfamiljer, studerande och icke sysselsatta. I Finland lever över 900 000 personer som riskerar fattigdom och utslagning. Antalet arbetslösa är cirka 350 000. Av dem har över 120 000 varit arbetslösa i över ett år. Något under 400 000 personer får utkomststöd, och av dem nästan en tredjedel långvarigt. I brödköer står varje vecka över 20 000 personer. Barnfattigdomen har varit låg, cirka 10 procent, på 2010-talet, men den har ökat märkbart under de senaste åren och utgör en risk för välfärden i framtiden.

Framtidsutskottet anser att för att få ner i synnerhet barnfattigdomen behövs aktiva åtgärder och uppföljningsindikatorer i åtgärdsprogrammet för Agenda 2030.

Enligt vissa sakkunniga bör klimatmålen för åtgärdsprogrammet för Agenda 2030 ställas upp med större ambitioner. Inte ens koldioxidneutraliteten räcker nödvändigtvis som mål på lång sikt, utan länder med högt välstånd som Finland kan i fortsättningen avkrävas koldioxidnegativitet, det vill säga negativa nettoutsläpp av växthusgaser. Exempelvis enligt förhandsuppgifter om undersökningen SURE som utges i år av Uleåborgs universitet och Finlands miljöcentral kan Finland fram till 2050 samtidigt halvera konsumtionen av råvaror, minska koldioxidutsläppen till en tiondel av det nuvarande och fördubbla välfärden hos hushållen. Utmaningarna med hållbar utveckling antar stora dimensioner, och därför finns det ett behov av att uppställa mer ambitiösa långsiktiga mål genom vilka Finland kan profilera sig internationellt.

Av Finlands utsläpp av växthusgaser uppstår 68 procent av hushållens förbrukning. Medborgaraktivitet intar en nyckelposition. Att ställa människornas vardag och aktivitet i fokus kan tillföra redogörelsen behövliga extra ambitioner som når över regeringsperioderna. Också kommunikationsutskottet påminner i sitt utlåtande om Agenda 2030 att EU ställer konsumenten i fokus i sin politik för 2030. Konsumenternas och även tjänsternas roll kommer att betonas i fortsättningen. Ett bredare konsumentperspektiv och ett förvaltningsövergripande grepp behövs därför också i det nationella genomförandet av Agenda 2030. Bland annat genom att ändra praxis för mat, trafik, klädsel och boende kan vi åstadkomma betydande förändringar i människornas ekologiska fotavtryck.

Sakkunniga menar att dimensionen för en ekonomiskt hållbar utveckling inte preciseras i redogörelsen. En hållbar välfärd svarar på fråga om hur välfärden kan ökas utan att de skadliga miljökonsekvenserna samtidigt ökar, och så att vi håller oss inom ramen för naturens bärkraft. I kärnan för hållbar välfärd finns att överföra förutsättningarna för välfärden från en generation till nästa. Den nordiska välfärdsmodellen och den samhällsstabilitet den står som garant för är på lång sikt en lukrativ investering.

Betänkande FrUB 1/2017 rd

Framtidsutskottet förutsätter att följande främjas som spjutspetsar för Finlands globala ansvar: att begränsa klimatförändringen och anpassa sig till den, att stärka jämställdhet mellan könen, att förbättra tillgången i fråga om kvinnors och flickors sexuella och reproduktiva hälsa i utvecklingsländerna, att stärka demokratin, att gynna ekonomisk tillväxt och samhälls stabilitet i utvecklingsländer och att se till livsmedelsförsörjningen i världen. Nationellt viktiga delområden i fråga om hållbarhet är utbildning, främjande av välfärdsekonomi och medborgarnas delaktighet, utnyttjande av partiell arbetsförhet, minskning av barnfattigdom och hantering av invandring och migration. Regeringen måste säkerställa nivån på och tillgången till utbildning på alla stadier av utbildning och för alla ålderskategorier. Regeringen ska också aktivt främja en hållbar sysselsättande tillväxt.

Den kvistigaste frågan i handlingsprogrammet Agenda 2030 gäller kombinationen av ekonomisk tillväxt och hållbar utveckling. En nästan lika kvistig fråga är relationen mellan den ekonomiska utvecklingen och den ökade välfärden. Den tredje stora frågan gäller övergången från fossil energi till förnybar energi och överhuvudtaget till bioekonomi och förnybara material. De sakkunniga är anmärkningsvärt delade i sina bedömningar av hur stora risker ökningen av bioekonomin medför för biodiversiteten i skogar och havsområden och för jordbrukets livsmedelsförsörjning.

Enligt de sakkunniga som framtidsutskottet har hört behövs det en samsyn bland forskarna på till vilka delar bioekonomi och ökad användning av virke är hållbar utveckling. För närvarande saknas den samsynen inom vetenskapen.

I åtgärdsprogrammet för Agenda 2030 kunde utredandet av denna fråga lämpa sig exempelvis för panelen för hållbar utveckling som koordineras av SITRA.

Multidisciplinär forskning kan främjas också genom att förnya universitetens institutionsstruktur, genom multidisciplinära publikationer och genom nätverksbaserat samarbete.

För att stärka faktabasen och skapa beredskap för förändringen måste vi utnyttja också prognostisering exempelvis i form av scenarier.

Allmänt taget har det ansetts vara bra att ansvaret för att samordna det nationella genomförandet av Agenda 2030 och för stödet till nationell hållbar utveckling ligger hos samordningssekreterariatet inom statsrådets kansli. Generalsekretariatet för kommissionen för hållbar utveckling, utrikesministeriet och statsrådets kansli är företrädare i sekretariatet. Det stöder statsförvaltningens ägande i sin helhet i genomförandet av målen för hållbar utveckling, då huvudansvaret tidigare låg på utrikesministeriet och miljöministeriet.

Enligt ett sakkunnigttrande till framtidsutskottet består det nuvarande samordningssekreterariatet för åtgärdsprogrammet för Agenda 2030 av tre tjänstemän av vilka endast en arbetar på heltid med verkställandet av Agenda 2030. Samordningssekreterariatets uppgift är som namnet antyder att samordna verksamheten hos de förvaltningsområden som verkställer åtgärdsprogrammet för Agenda 2030. Verksamhetens huvudinnehåll och jämte bemyndigande kommer fortfarande från det ansvariga ministeriet. Därför är det viktigt att Agenda 2030 också inkluderas i ministeriernas strategiska mål och planer för verksamhet och ekonomi och i den internationella profilen för att målen för hållbar utveckling ska kunna genomföras i enlighet med redogörelsen.

Betänkande FrUB 1/2017 rd

Enligt ett sakkunnigyttrande som lämnats till framtidsutskottet saknas det i samordningsnätverkets nuvarande sammansättning vissa nyckelministerier såsom finansministeriet och justitieministeriet. Dessutom representeras utrikesministeriet främst av FN-enheten och de enheter som ansvarar för miljöfrågor och internationella frågor.

Enligt den utvecklingspolitiska kommissionen satsas det mindre på politisk koherens ur utvecklingspolitikens perspektiv trots att målet är det motsatta. I utrikesministeriet sköts frågan av bara en tjänsteman vid sidan av övriga uppgifter. Det koherensnätverk mellan ministerierna som inrättades under föregående regeringsperiod har inte sammanträtt under innevarande regeringsperiod. Inte heller de arbetsgrupper som främjar politisk koherens inom utrikesministeriet, såsom arbetsgrupperna för handel och utveckling eller beskattning och utveckling, har sammanträtt.

Framtidsutskottet förutsätter att de personella resurser inom statsrådets kansli som är väsentliga med avseende på åtgärdsprogrammet för Agenda 2030 stärks i samordningen och att samordningsnätverket utvidgas med representanter för utvecklingspolitik, ekonomiska yttre förbindelser och yttre förbindelser. Dessutom måste ministeriernas roll i att genomföra det nationella åtgärdsprogrammet för Agenda 2030 stärkas.

FN:s handlingsprogram Agenda 2030 har beskrivits som ett historiskt beslut. När framtidsutskottet behandlade Finlands regerings första åtgärdsprogram för Agenda 2030 i juni 2017, fattades också ett annat historiskt beslut när Förenta staternas president Donald Trump meddelade att Förenta staterna drar sig ur klimatavtalet från Paris.

Följderna av president Trumps beslut är svåra att bedöma. Beslutet kan antingen lamslå och fördröja det internationella arbetet för att förebygga klimatförändringen, eller också kan det förtäta leden hos de övriga länderna och rentav påskynda genomförandet av målen.

Man bör också minnas att Förenta staternas beslut inte träder i kraft genast. I Parisavtalet står att uppsägning kan ske tidigast tre år från det att avtalet har trätt i kraft. Parisavtalet trädde i kraft den 4 november 2016. Förenta staternas president kan således lämna en skriftlig anmälan om utträde tidigast den 4 november 2019. Utträdet träder enligt avtalet i kraft ett år efter anmälan, det vill säga tidigast den 4 november 2020.

Det ligger således inom det möjliga gränser att president Trump ändrar sitt beslut under de kommande åren. Vidare är det inte entydigt i Förenta staternas förvaltning hur olika delstater reagerar på federationens beslut. Trots att de första internationella kommentarerna har varit negativa, är det också möjligt att Parisavtalet ändras i den riktning som Förenta staterna önskar eller att en ny förhandlingsomgång inleds som tillfredsställer alla parter.

Men om Förenta staterna drar sig slutgiltigt ur avtalet får beslut av Europa, Kina och Sydamerika en större tyngd. EU:s och Finlands roll som föregångare i fråga om hållbar utveckling kan i detta nya världsläge allt starkare driva på internationella investeringar och placeringen av företag som tänker hållbart.

Betänkande FrUB 1/2017 rd

Men å andra sidan, om arbetet med att främja hållbar utveckling försvåras och fördröjs, är det viktigt att utvärdera också konsekvenserna av det värsta tänkbara scenariet: vilka följder får det för Finland och världen i övrigt om de globala miljöproblemen förvärras?

Det oklara läget kan återspeglas också på interna maktstrukturer och politiska prioriteringar i de europeiska länderna genom att fler medborgare blir bekymrade över miljön samtidigt som också antalet medborgare som tänker som Trump och förhåller sig kritiskt till miljöavtal ökar.

Framtidsutskottet anser att i den nya geopolitiska situationen, när Förenta staterna eventuellt drar sig ur klimatavtalet från Paris, måste framtidsutsikterna för hållbar utveckling bedömas på nytt. Det måste skapas alternativa scenarier och handlingsmodeller för att främja hållbar utveckling i Finland, Europa och på andra håll i världen. Samtidigt måste det bedömas mer detaljerat också vilka följder en ohållbar utveckling kunde få för Finland.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Framtidsutskottets förslag:

Riksdagen godkänner ett ställningstagande med anledning av redogörelse SRR 1/2017 rd.

Utskottets förslag till ställningstagande

Riksdagen förutsätter att regeringen

1. tar fram tillförlitliga indikatorer för genomförandet och utvärdering av genomslaget i fråga om åtgärdsprogrammet för Agenda 2030, vilka samtidigt också konkretiserar målen och åtgärderna; för att främja en hållbar välfärd måste det särskilt utvecklas parallella indikatorer på välfärdsekonomi till BNP, såsom index för mänsklig utveckling (HDI), indikator på faktiska framsteg (GPI) och index för hållbar ekonomisk välfärd (ISEW); för en bättre framförhållning måste det i anslutning till handlingsprogrammet Agenda 2030 utvecklas också nya redskap för att bedöma konsekvenserna av politiska beslut; konsekvenserna för välfärden måste bedömas i allt beslutsfattande; att bedöma de politiska åtgärdernas genomslag förutsätter också utveckling av kvalitativa indikatorer,

2. utnyttjar medborgares och intressentgruppers deltagande i att definiera och genomföra åtgärder inom åtgärdsprogrammet för Agenda 2030 och i utvärderingen av effekterna; särskild uppmärksamhet ska ägnas åt att intressentgruppernas medverkan också syns i resultatet; dessutom ska redogörelsen om Agenda 2030 styra regeringsprogrammet snarare än tvärtom; fokus för genomförandet av åtgärdsprogrammet ska kopplas till alla skeden i regeringsperioden, också till utarbetandet av regeringsprogrammet och budgeten så som det beskrivs i redogörelsen; den temaorienterade budgetering som ingår i redogörelsens politiska principer kan prövas exempelvis i omfattande och sammansatta teman såsom en hållbar stadsutveckling och trafik samt välfärdsinvesteringar,

Betänkande FrUB 1/2017 rd

3. målmedvetet och långsiktigt främjar konsekvens i politiken för hållbar utveckling som ingår i åtgärdsprogrammet för Agenda 2030,
4. stärker de personella resurser inom samordning vid statsrådets kansli som är väsentliga för åtgärdsprogrammet för Agenda 2030; och att samordningsnätverket utvidgas med representanter för utvecklingspolitik, ekonomiska yttre förbindelser och yttre förbindelser; dessutom ska ministeriernas roll i att genomföra det nationella åtgärdsprogrammet för Agenda 2030 stärkas,
5. profilerar Finland för att främja och samordna de Agenda 2030-mål som passar ihop med landets starka sidor på utrikespolitikens internationella forum, såsom Arktiska rådet, Nordiska rådet, EU och FN; Agenda 2030-målen ska också beaktas i internationella handelsavtal; särskilt ett ökat nordiskt samarbete inom hållbar utveckling ska främjas aktivt,
6. till alla offentliga upphandlingar fogar ett krav på att Agenda 2030-målen ska främjas och främjandet utvärderas, exempelvis som en del av den offentliga förvaltningens process Åtagande 2050,
7. under de kommande åren riktar resurser från Rådet för strategisk forskning (RSF) och statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet särskilt till att främja politisk konsekvens för Agenda 2030 och stärka det multidisciplinära kunskapsunderlaget i anslutning till hållbar utveckling; inom forskningen till stöd för beslutsfattande och hantering av förändring måste också prognostisering exempelvis i form av scenarier göras,
8. i sitt program och i åtgärdsprogrammet för Agenda 2030 genomför en höjning av biståndet till 0,7 procent av bruttonationalinkomsten i linje med FN:s och EU:s mål,
9. stärker kopplingen mellan framtidsredogörelsen och redogörelsen om Agenda 2030; framtidsredogörelsen får dock inte slås ihop med eller annars begränsas enbart till redogörelsen om Agenda 2030,
10. bedömer framtidsutsikterna för hållbar utveckling i den nya geopolitiska situationen, när Förenta staterna eventuellt drar sig ur klimatavtalet från Paris; det måste skapas alternativa scenarier och handlingsmodeller för att främja hållbar utveckling i Finland, Europa och på andra håll i världen; samtidigt måste det också bedömas mer detaljerat vilka följder en ohållbar utveckling kunde få för Finland.

Betänkande FrUB 1/2017 rd

Helsingfors 7.6.2017

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Thomas Blomqvist sv
medlem Mikko Alatalo cent
medlem Harri Jaskari saml
medlem Anna Kontula vänst
medlem Antti Lindtman sd
medlem Aila Paloniemi cent
medlem Olli-Poika Parviainen gröna
medlem Tuomo Puumala cent
medlem Joonas Räsänen sd
medlem Sari Tanus kd
medlem Lenita Toivakka saml
medlem Sinuhe Wallinheimo saml
medlem Ville Vähämäki saf
ersättare Timo Harakka sd.

Sekreterare var

utskottsråd Olli Hietanen
ständig rådgivare Sari Söderlund.